

колона, я нарешті побачила жовто-блакитний стяг, сліз було не спинити. Дорога до Запоріжжя, оформлення, та неймовірний страх людей у військовій формі, тому що в моїй голові геть не вкладалося, що військовий = добро, захист та Україна! Тільки згодом, коли пройшло більше 3 місяців я почала нормально реагувати на наших захисників, вже не хочеться збігти! Мабуть переломним моментом став великий обмін полоненими, коли повернувся знайомий хлопець, що боронив Азовсталь. Із Запоріжжя я поїхала до родичів, і коли ввечері була сирена, зрозуміла, що бути українцем – це справжній подарунок долі, так, країна трішки скалічена та зруйнована, але Україна все така ж гарна, та найулюбленіша! Наразі мені настільки все одно, під обстрілами, без світла чи Інтернету, заберіть хоч всі переваги цивілізації, головне бути тут, на рідній Українській землі!

Герасіменко Г.Ю.

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гончарова О.С.*

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СОЮЗУ НАЩАДКІВ ГОЛЛАНДСЬКИХ ВИХІДЦІВ НА УКРАЇНІ»

Провідну роль в економічному і суспільному житті країни в період непу відіграли кооперативи. На початку 20-х років у місцях компактного розселення національних меншин утворюються національні (німецькі, єврейські та ін.) кооперативні товариства, функціонування яких здійснювалося відповідно, до традиційних напрямів господарської діяльності та особливостей соціальної структури певних національних груп. Серед товариств національної кооперації особливе місце посідав «Сільськогосподарський Союз нащадків Голландських вихідців на Україні».

У 1921 році був утворений «Союз громад та груп менонітів Півдня Росії», який після перереєстрації РНК УСРР 14 серпня 1923 року отримав назву «Сільськогосподарський Союз нащадків Голландських вихідців на Україні» [2, с. 36]. Статут організації визначав, що до її компетенції входить господарська, культурно-просвітницька та соціально значуща робота в середовищі менонітів: постачання членів Союзу товарами та сировиною, забезпечення їх оборотними коштами в справі закупівлі та збуту, виконання завдань державних органів, відродження сільськогосподарської промисловості, догляд душевно хворих, глухонімих, безпритульних і таких інших в установах Союзу, сприяння освіті, особливо сільськогосподарській, страхування від пожеж [2, с. 36-38].

Організаційно «Сільськогосподарський Союз нащадків Голландських вихідців на Україні» складався з Центрального правління (місце перебування – колонія Орлово, а з 1925 року – м. Харків) та 20 районних управлінь, які діяли у 157 населених пунктах України. Зазначимо, що хоча за статутом Союз і об'єднував «нащадків голландських вихідців», однак його членами як кооперативної організації у більшості були німці [1, с. 154]. У 1925 році Союз охопив майже вісім тисяч господарств із населенням 55 тисяч чоловік в основному Мелітопольської, Криворізької та Запорозької округ. У господарську структуру Союзу входили кредитні, торговельні, споживчі та сільськогосподарські (в основному скотарські) кооперативні товариства, а також пекарні, млини, маслобойні та інші підприємства. Кошти Союзу формувалися за рахунок пожертвувань, внесків членів кооперативних товариств та займів закордонних організацій. Значну фінансову допомогу Союзу надавали, зокрема, «Товариство американської менонітської допомоги» (АМД), «Російсько-Канадсько-Американське пасажирське агентство» (РУСКАПА), «Загальна Комісія для закордонних нужд «Вінтервійськ» (Голландія)» [1, с. 153]. Фінансові кошти СГВ мали формуватися за рахунок залишків сум, зібраних при організації

Союзу; із вступних, пайових та інших членських внесків; з пожертв, вкладів, позик та субсидій; з прибутків по різних операціях та інших надходжень, що були передбачені статутом [2, с. 40]. Ці кошти використовувалися для господарської діяльності, утримання культурно-освітніх установ, агрономічних шкіл, школи для глухонімих, а також проведення благодійницьких акцій (допомога неімущим, хворим, калікам тощо).

Через уповноважених центральних та місцевих установ Союзу німецьке населення зверталося до владних структур із численними клопотаннями з приводу еміграційної політики, землевпорядження німецьких сільськогосподарських колоній, функціонування менонітських релігійних громад тощо. Принципова позиція Союзу як виразника національно-культурних і релігійних інтересів та громадських прав німецького населення України викликала у політичного керівництва республіки серйозне занепокоєння та прагнення обмежити його діяльність. Партійні та державні органи взяли курс на «поступову ліквідацію Союзу Голландських вихідців» [1, с. 154]. Для детального ознайомлення з діяльністю Союзу та пошуків можливих напрямів його реорганізації ВУЦВК утворив спеціальну комісію, до складу якої увійшли представники Наркоматів внутрішніх справ, робітничо-селянської інспекції та землеробства, Центральної Комісії у справах національних меншостей при ВУЦВК, кооперативного товариства «Сільський господар». 25 серпня 1925 року результати роботи комісії розглядалися на закритому засіданні Малої Президії ВУЦВК, де було прийнято постанову про реорганізацію Сільськогосподарського союзу Голландських вихідців на Україні [2, с. 211-212]. За станом справ у «Сільськогосподарському Союзі нащадків Голландських вихідців на Україні» уважно стежили й у слідчому відділі Державного політичного управління України. На запит голови ЦКНМ при ВУЦВК М. Лобанова було підготовлено доповідну записку (серпень 1925 року), в якій підкреслювалося, що Союз є «організацією не господарською, а більше політичною» [2, с. 237]. В обстановці відвертого тиску керівництво Союзу було змушене піти по шляху його реорганізації [2, с. 303]. Центральне правління було розформовано, а районні відділення переводилися на статут загальногромадської кооперації. Остаточна реорганізація Союзу (а по суті його ліквідація) була здійснена наприкінці 1925 – у середині 1926 років.

Отже, історія існування «Сільськогосподарського Союзу нащадків Голландських вихідців на Україні» досить чітко нам демонструє, що в умовах бюрократичних принципів усередненості функціонування соціалістичної економічної системи, особливості традиційної господарської діяльності будь яких етнічних спільнот, в тому числі й німців та голландців, не тільки не враховувалися, а й цілеспрямовано руйнувалися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончарова О. С. Етнічні меншини в Україні: історико-антропологічний вимір: Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету. Харків: Антиква, 2017. 204 с.
2. Сільськогосподарський союз нащадків голландських вихідців на Україні (1921-1927 рр.): Зб. док. і мат. К.: Інститут історії України НАН України, 2000. 327 с.